

28-dars. MOOC PLATFORMALARINING TURLARI VA VAZIFALARI

Inson borki, bir umr bilim olishga, olgan bilimlarini rivojlantirishga va ular tufayli egallagan hayotiy tajribalarini boyitishga harakat qiladi. Bu borada MOOC zamonaviy pedagogik tushuncha va texnologiyalar asosida yaratilgan, ommaga mo'ljallangan, bepul (qo'shimcha ravishda pullik funksiya va imkoniyatlari ham mavjud) tizim bo'lib, internet orqali faoliyat yuritadi.

Shu bilan bir qatorda, u o'zida norasmiy ta'limning yangi shakl va usullarini mujassam etgan holda aralash ta'limning zamonaviy pedagogik texnologiyalarini ham taqdim etadi. MOOC kurslari tarkiban boshqa ta'lim tizimlaridan farqli ravishda, asosan, videoma'ruzalar, matn, forum hamda bilimlarni mustahkamlash uchun mashqlardan tashkil topgan.

BUNI BILASIZMI?

- MOOC platformalarining qanday turlari bor?
- Nima uchun topshiriqqa asoslangan MOOClar deb nomlangan?

TAYANCH TUSHUNCHALAR

- **Aralash ta'lim** — o'qituvchi bilan yuzma-yuz olib boriladigan an'anaviy ta'lim va onlayn ta'limning birlashtirilgan shakli.
- **Subtitr** — videorolikning asl tili yoki tarjimasidagi umumiy mazmunni ifodalovchi matn. U videokadr usti yoki tagida bir vaqtda namoyon bo'ladi.

DIQQAT

Google Classroom platformasida ta'lim olish

Zamonaviy texnika taraqqiyotining natijasi o'laroq, o'quvchilar qo'lida mobil telefon, planshet, noutbuklarning mavjudligi ularga masofadan turib ta'lim olish imkoniyatini beradi. MOOC kurslari orqali o'quvchi yil davomida yoki qisqa sessiyalarda ta'lim olishi mumkin. Hozirgi paytda dunyoga mashhur Garvard va Massachusets singari nufuzli ta'lim muassasalari MOOC platformalari orqali turli yo'nalish va darajadagi onlayn kurslarni taqdim etmoqda. MOOC kurslari bir vaqtning o'zida minglab o'quvchilarni ro'yxatdan o'tkazish bilan birga, yil davomida qat'iy belgilangan yoki xohlagan vaqtda kursga a'zo bo'lib, undan ta'lim olish imkonini beradi.

MOOC platformalarida ta'lim olish usullarining quyidagi turlari mavjud:

- kurslarda o'qish va sertifikat olish — bepul;
- kurslarda o'qish — bepul, sertifikat olish — pullik;
- kurslarda o'qish va sertifikat olish — pullik.

Bugungi kunda MOOCning keng tarqalgan ikkita turi mavjud:

cMOOCs (ingl. «**connectivity MOOC**» – **bog'langan MOOC**). Asosiy tamoyillari – ommaviylik, ochiq ro'yxatdan o'tish, ma'lumotlardan kursni tugatguncha foydalanish, ta'lim oluvchilarning teng huquqliligi, ya'ni talaba va o'qituvchi – bitta jamoa. Bunday kurslarda ta'lim oluvchilarning o'zaro munosabati alohida ahamiyat kasb etadi. Ta'lim bir-biri bilan bog'langan onlayn guruhlarda olib boriladi va ta'lim oluvchilar blog, ijtimoiy tarmoq va hokazolar orqali bir-birlari bilan faol muloqotda bo'lishadi. Ta'limning bunday turi turli soha mutaxassislarini o'xshash qiziqishlari negizida birlashtiradi, ta'lim oluvchilar orasidan yagona g'oya ustida izlanishlar olib borayotgan shaxslarni hamkorlikka chaqiradi. Kamchiligi – ta'lim oluvchilar kurs o'qituvchisi tomonidan baholanmaydi.

xMOOCs (ingl. «**eXtended MOOC**» – **kengaytirilgan MOOC**) – nufuzli ta'lim muassasalari tomonidan taklif etilgan ochiq onlayn kurslar. MOOC kurslari ta'lim muassasalari o'qituvchilari tomonidan ta'lim muassasasi dasturlari asosida yaratiladi va o'qish belgilangan grafik asosida olib boriladi. Bunday kurslar o'quv jarayonini tashkil etish uchun juda qulay va ta'lim modeli jihatidan an'anaviy o'qitishga o'xshab ketadi. Kurslarda ta'lim oluvchilar topshirishi kerak bo'lgan vazifalar, ularning bajarilish muddati, kurs oxirida imtihon belgilangan bo'lib, barcha jarayon o'qituvchi tomonidan nazorat qilinadi.

MOOClar material va topshiriqlarni taqdim etishiga ko'ra quyidagi turlarga bo'linadi:

- **task-based MOOCs (topshiriqqa asoslangan MOOClar)**. Bu kurslar topshiriqlarga asoslangan bo'lib, ta'lim oluvchidan belgilangan turdagi vazifalarni bajarish talab etiladi. Ular berilgan masalani yechish yoki loyiha ustida guruh bilan hamkorlikda ishlashni taklif etadi. Ta'lim oluvchilar belgilangan sondagi topshiriqni muvaffaqiyatli bajarganlaridan keyin, kursning maqsadida ko'rsatilgan natija va ko'nikmalarga ega bo'lishadi;
- **content-based MOOCs (kontentga asoslangan MOOClar)**. Bu kursda asosiy faoliyatni o'qituvchilar olib borishadi. Bu kurslarda ta'lim oluvchilar an'anaviy usulda baholanadi. Bunda belgilangan topshiriqlarni bajarishdan tashqari, o'zlashtirilgan bilimlar ham muhim o'rin tutadi;
- **network-based MOOCs (tarmoqqa asoslangan MOOClar)**. Kurslarda ta'lim olish natijasida nafaqat belgilangan kontentni o'zlashtirish, ko'nikmaga ega bo'lish, balki boshqa ta'lim oluvchilar bilan muloqot natijasida qandaydir samaraga ham erishish mumkin. Aynan shu jihatidan cMOOCsdagi jamoa va hamkorlikdagi ta'lim nazariyasiga asoslangan.

MOOC PLATFORMALARI

Coursera (<https://www.coursera.org/>) — MOOC platformalarining yuzi hisoblanadi. Platforma 2012-yilda Stanford universitetining kompyuter fanlari professor-o'qituvchilari tomonidan tashkil etilgan. Coursera platformasi birinchilardan bo'lmasa-da, o'qitish strategiyasining to'g'ri tanlanganligi hamda tijoratga yo'naltirilganligi bilan bugungi kunda onlayn ta'limda yetakchiga aylandi. 190 dan ziyod ta'lim muassasalari professor-o'qituvchilari mana shu platforma resurslari bilan ishlaydi.

Kurslar: fizika, muhandislik, tibbiyot, gumanitar fanlar, matematika, biznes, informatika va boshqalar. **Interfeys tili:** ingliz.

Kurs tili: ingliz (asosiy) va boshqa tillar, deyarli barcha kurslarda subtitrlar mavjud.

Khan Academy (<https://khanacademy.org/>) — platformasi boshqa MOOClardan farqli ravishda ta'limga interfaollik va o'yin texnologiyalarini olib kirgan va o'z davrida birinchilardan bo'lgan mashhur loyiha. Bugungi kunga kelib platforma 36 dan ortiq tilda (o'zbek tili ham mavjud) 10 mingdan ortiq kichik video darslar yaratgan. Platformada 100 mingdan ziyod interfaol misol va topshiriqlar joy olgan. Khan Academy darslari 190 dan ortiq mamlakatda o'tiladi va hozirgi kunda 74 milliondan ortiq o'quvchi platformadan foydalanadi. Asosiy jihati shundaki, platformadan maktab fanlari dasturlari va ko'plab darslar, shuningdek, farzandlari bilan shug'ullanishi uchun ota-onalarga mo'ljallangan metodik qo'llanmalar joy olgan.

Kurslar: matematika, informatika va dasturlash, fizika, astronomiya, kimyo, moliya, iqtisodiyot, biologiya, tibbiyot va boshqa fanlar. **Interfeys tili:** bir necha tilda (o'zbek tili ham mavjud).

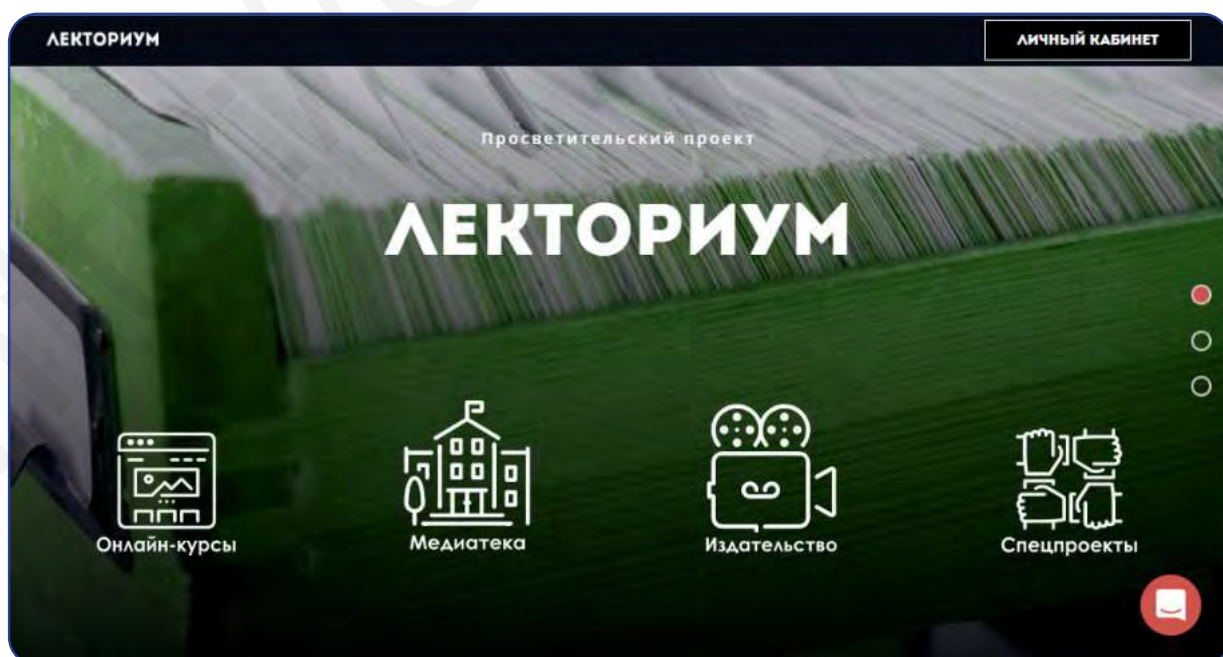
Kurs tili: ingliz va boshqa tillarda. Subtitr mavjud.

Лекториум (<https://www.lectorium.tv/>) notijoriy loyiha bo'lib, o'quv materillarini ommaviy onlayn ochiq kurslar formatida yaratadi. Shuningdek, suratga olingan videodarslarni joylashtiradi. Platforma maktab o'quvchilari, ota-onalar, abituriyentlar, mutaxassislar uchun har xil o'quv dastur va darslarini taqdim etadi.

Kurslar: kompyuter bilimlari, muhandis dasturlash, ingliz tili, antropologiya, arxitektura, astronomiya, astrofizika, bioinformatika.

Interfeys tili: rus tili. **Kurs tili:** rus va boshqa tillarda. Subtitr mavjud.

EdX (<https://www.edx.org/>) Garvard va Massachusetts texnologiya institutlari tomonidan 2012-yilda tashkil etilgan bo'lib, dunyo bo'yicha barcha ta'lim oluvchilar uchun yuqori sifatli kurslarni taklif etadi. Platformada Massachusetts texnologiya instituti tomonidan o'quvchilar uchun mexanika bo'yicha kurs ochilgan. Kursning maqsadi – o'quvchilarga fizikaning murakkab mavzularini tushunishga yordam berish va mustaqil yechim topishga o'rgatish. Kurs, shuningdek, o'rta maktab o'quvchilariga imtihonlarga tayyorgarlik ko'rishda yaqindan yordam beradi. Laboratoriya uchun virtual laboratoriyalarning joylashtirilganligi ham kursning jozibasini yanada orttiradi. Kurslar bepul, faqat sertifikat uchun pul to'lanadi.

Kurslar: arxitektura, san'at va madaniyat, biologiya va hayot fanlari, biznes va menejment, kimyo, kommunikatsiya, kompyuter bilimlari, ma'lumotlar bazasi va statistika, dizayn, iqtisod va moliya, ta'lim, elektronika, tarix, til, huquq, adabiyot, matematika, gumanitar fanlar, musiqa, tibbiyot, falsafa va boshqalar.

Interfeys tili: ingliz tili

Kurs tili: ingliz va boshqa tillarda. Subtitr mavjud.

Udemy (<https://www.udemy.com/>) – ma'lum bir mavzu bo'yicha amaliy ko'nikmalarni egallash uchun ajoyib vosita. Udemyda nafaqat bilim olish, balki o'zining darslarini joylashtirish orqali daromad topish imkoniyati ham mavjud. Shu sababli, platformada 20 000 dan ortiq kurs va 4 millionga yaqin foydalanuvchi ro'yxatdan o'tgan. Kurslar pullik va bepul bo'lib, kursni tugatganidan keyin ta'lim oluvchilarga sertifikat rasmiylashtiriladi.

Kurslar: moliya va buxgalteriya, axborot texnologiyalari va dasturiy ta'minot, dizayn, marketing, biznes, ishlab chiqarish, sog'lom hayot, musiqa, suratga olish va boshqalar.

Interfeys tili: ingliz, rus tili va boshqa tillar.

Kurs tili: ingliz, rus va boshqa tillarda. Subtitrl mavjud.

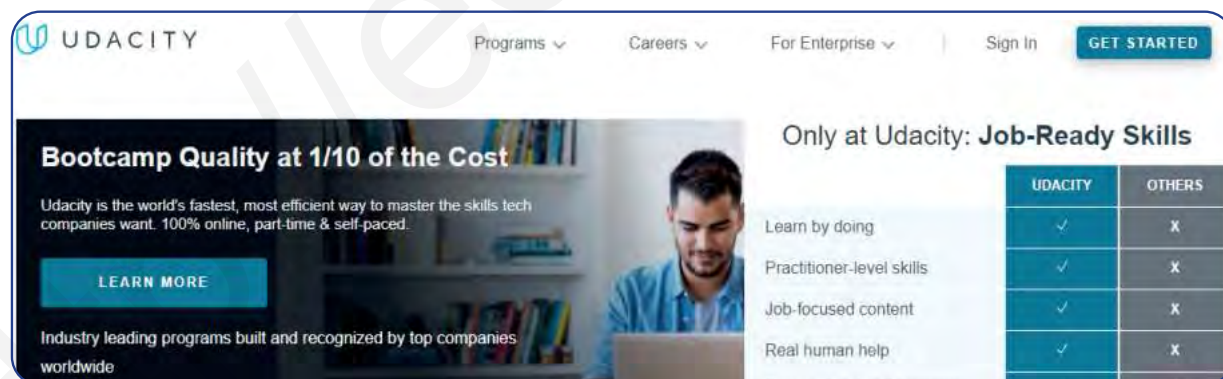

Udacity(<https://www.udacity.com/>) Stenford universiteti professorlari Sebastyan Truno, David Stavens va Mike Sokolsky tomonidan tashkil etilgan xususiy notijorat ta'lim kompaniyasi. Udacity onlayn kurslari universitet professorlari, shuningdek yetakchi soha ekspertlari tomonidan yaratilgan.

Kurslar: kompyuter texnologiyalari, dasturlash tillari, matematika, fizika, dizayn, tadbirkorlik va boshqalar.

Interfeys tili: ingliz tili

Kurs tili: ingliz va boshqa tillar

TAKRORLASH UCHUN SAVOLLAR

1. MOOC platformalari nimaga xizmat qiladi?
2. cMOOCs va xMOOCsning farqli jihatlari nimada?
3. MOOC platformalarida ta'lim olish va sertifikatga ega bo'lish uchun pul to'lanadimi?
4. Topshiriqqa asoslangan MOOC platformalarida o'quv jarayoni qanday tashkil etiladi?